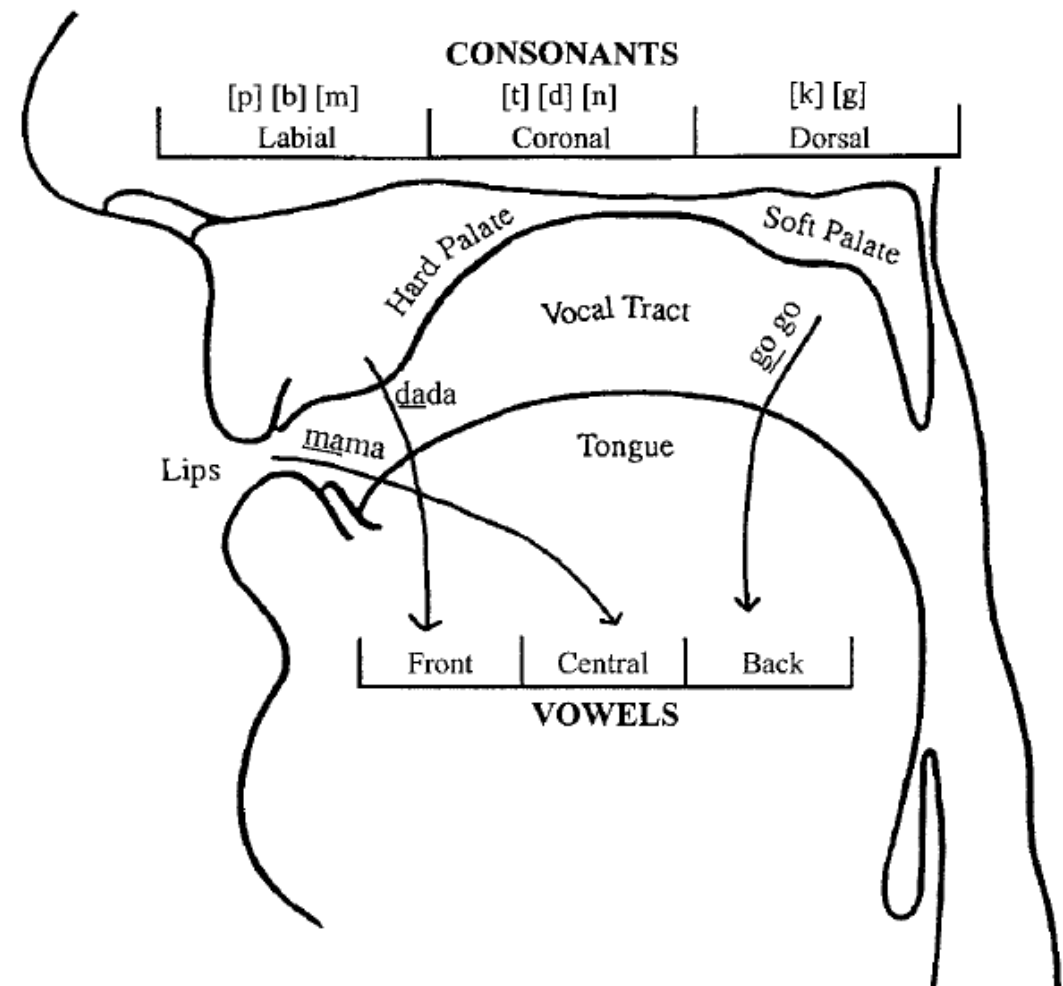

KOMBINACE KONSONANTŮ S VOKÁLEM NAPŘÍČ JAZYKY

A) Preference CV kombinací napříč jazyky

- *Labiální + Nízké* (především a-ové V)
  - *Koronální + Přední*
  - *Dorzální + Zadní* (především zadní zaokrouhlené V)
- potvrzeno pro více než 30 jazyků a také u dětí při žvatlání a při tvorbě prvních slov u dětí
  - artikulační a auditivní vysvětlení

Ale!

- rozdělit koronály na dentály/alveoláry × post-alveoláry/palatály?

čeština: procentuální hodnoty odchylky mezi doloženou a očekávanou frekvencí CV kombinací v domácích slovech (33 966 slov)

	Labiály	Alveoláry	Palatály	Veláry
Přední	-7,16	-10,30	41,49	-30,22
Nízke	5,43	4,33	-20,51	13,88
Zadní	1,73	5,97	-20,98	16,35

Procentuální počet jazyků, ve kterých je odchylka mezi O/E větší než 15 %

slovanské (n = 18)

	Labiály	Alveoláry	Palatály	Veláry
Přední	0	16,7	77,8	0
Nízké	33,3	66,7	44,4	27,8
Zadní	83,3	27,8	5,6	100

další ie. jazyky (n = 42)

	Labiály	Alveoláry	Palatály	Veláry
Přední	16,7	42,9	40,5	0
Nízké	23,8	2,4	14,3	57,1
Zadní	4,8	9,5	38,1	69,0

ne-ie. jazyky (n = 20)

	Labiály	Alveoláry	Palatály	Veláry
Přední	45,0	20,0	65,0	0
Nízké	30,0	5,0	20,0	35,0
Zadní	10,0	25,0	15,0	45,0

B) Preference VC kombinací?

- podobné preference jako u CV zjištěny i pro kombinace VC, ale zkoumáno jen menší počet jazyků

Viz: Rousset, I. (2003). From lexical to syllabic organization: Favored and disfavored co-occurrences. *Proceedings of the 15th International Congress of Phonetic Sciences*, 715–718. <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-01983961/document>

- u VC není jasná slabičná příslušnost C (srov. /po.le/ × /pol.ňĩ/)
- pokud jsou u VC a CV stejné preference, pak je rozpor s pravidlem Vyhýbání se podobnému místu artikulace (Similar Place Avoidance), tj. u CVC budou oba konsonanty podobné

PLATÍ PREFERENCE VC PRO ČEŠTINU?

- materiál: 13 náhodně generovaných vzorků 3 000 domácích kořenů (z databáze 6 948 kořenů)
- preference CentrálníV+Labiála, PředníV+Alveolára/Palatála, ZadníV+Velára nepotvrzeny
- zjevná však byla dispreference PředníV+Labiála a preference ZadníV+Labiála
- zbylé kombinace nesignifikantní nebo různé preference napříč vzorky
- podobná situace pro 1 015 jednoslabičných domácích slov zakončených na C

Procentuální odchylky mezi D/O frekvencí a jejich signifikantnost pro VC kombinace v češtině

	Labiály	Alveoláry	Palatály	Veláry
Přední	-15,20 (-)	7,82	-3,46	-11,58
Střední	-5,05	3,01	-2,05	-4,18
Zadní	30,87 (++)	-16,26 (-)	7,88	23,83 (+)

C) CV KOMBINACE V ČEŠTINĚ: MATHESIOVO FONOTAKTICKÉ PRAVIDLO

(A1) Kombinace **palatální konsonant + zadní vokál** se vyskytují hlavně:

- (a) na morfologické hranici (*choťů, koňovi*)
- (b) v přejatých slovech (*show, newton, džus*)
- (c) v expresivních a zvukomalebných slovech (*ťukat, ňufat, ňouma*)

• podobně omezené jsou v češtině prý i další kombinace (nutno ověřit):

- (A2) palatální konsonant + /a/
- (A3) /c/ + zadní vokál, /c/ + /a/
- (B1) velára + /e/
- (B2) /r/ + /e/

Detaily in: Bičan, Aleš. 2020. „Kombinace konsonantu s vokálem v českých slovech cizího původu“. *Slovo a slovesnost* 81, 163–194. https://ujc.avcr.cz/phword/bican_kombinace-konsonantu-s-vokalem_offprint.pdf

Preference CV a VC kombinací napříč jazyky

(aktualizovaná data)

Preferované kombinace (všechny jazyky, n = 80)

A1	Labiály	Alveoláry	Palatály	Veláry
Přední	20	31,25	53,75	0
Střední	22,5	7,5	18,75	40
Zadní	10	13,75	20	70

A2	Labiály	Alveoláry	Palatály	Veláry
Přední	20	31,25	53,75	0
Ne-před	3,75	3,75	11,25	67,5

B1	Labiály	Koronály	Veláry
Přední	20	33,75	0
Střední	22,5	3,75	40
Zadní	10	8,75	70

B2	Labiály	Koronály	Veláry
Přední	20	33,75	0
Ne-před	3,75	0	67,5

Závěry

- Varianta A2 a B2 (střední a zadní = nepřední) vede k potlačení některých preferencí.
- A také k jistému zkreslení: mnoho jazyků preferuje Velára + Nepřední, ale to je zjevně především díky preference Velára + Zadní.
- Podobné závěry platí pro dispreference.
- A stejně tak pro VC kombinace.

Preferované CV kombinace (slovanské jazyky, n = 18)

A1	Labiály	Alveoláry	Palatály	Veláry
Přední	0	16,67	77,78	0
Střední	11,11	22,22	33,33	5,56
Zadní	22,22	11,11	5,56	100

B1	Labiály	Koronály	Veláry
Přední	0	38,89	0
Střední	11,11	11,11	5,56
Zadní	22,22	0	100

Závěry

- Slovanské jazyky však více preferují Labiála + Zadní.
- Podporují rozdělení na Alveoláry a Palatály.

Preferované CV kombinace (neslovanské IE jazyky, n = 42)

A1	Labiály	Alveoláry	Palatály	Veláry
Přední	16,67	42,86	38,10	0
Střední	23,81	2,38	11,90	57,14
Zadní	4,76	9,52	28,57	69,05

B1	Labiály	Koronály	Veláry
Přední	16,67	30,95	0
Střední	23,81	2,38	57,14
Zadní	4,76	9,52	69,05

Závěry

- Neslovanské IE jazyky v souladu s hypotézou MacNeilage a Davisové.
- Nepodporují rozdělení na Alveoláry a Palatály.

Preferované CV kombinace (ne-IE jazyky, n = 20)

A1	Labiály	Alveoláry	Palatály	Veláry
Přední	45	20	65	0
Střední	30	5	20	35
Zadní	10	25	15	45

B1	Labiály	Koronály	Veláry
Přední	45	35	0
Střední	30	0	35
Zadní	10	15	45

Závěry

- Preferují spíše Labiála + Přední.
- Podporují rozdělení na Alveoláry a Palatály.

Celkové závěry pro CV kombinace

- Potvrdila se hypotéza MacNeilage a Davisové s těmito výhradami:
  - a) Labiály vykazují nejméně výrazné preference.
  - b) Mezi jazyky navíc není shoda, které vokály labiály preferují.
  - c) Slovanské a ne-IE podporují rozdělení na alveoláry a palatály, tj. jsou distribučně odlišné.
  - d) V těchto jazycích pak přední vokály preferují právě palatály, zatímco alveoláry nejsou tak vyhraněné v preferencích.
  - e) Neslovanské IE jazyky nevykazují velký rozdíl mezi alveolárami a palatálami.

Preferované VC kombinace (slovanské jazyky, n = 18)

A1	Labiály	Alveoláry	Palatály	Veláry
Přední	5,56	0	27,78	0
Střední	11,11	0	16,67	16,67
Zadní	16,67	0	22,22	50

B1	Labiály	Koronály	Veláry
Přední	5,56	0	0
Střední	11,11	0	16,67
Zadní	16,67	0	50

Závěry

- Slovanské jazyky podporují rozdělení na alveoláry a palatály.
- Vykazují stejné preference pro Zadní + Labiály, Přední + Palatály a Zadní + Veláry jako u CV, ale v menší míře.
- Hypotézu MacNailage a Davisové potvrzují jen u velár.

Preferované VC kombinace (neslovanské IE jazyky, n = 42)

A1	Labiály	Alveoláry	Palatály	Veláry
Přední	2,38	0	35,71	30,95
Střední	21,43	2,38	14,29	14,29
Zadní	23,81	4,76	19,05	9,52

B1	Labiály	Koronály	Veláry
Přední	2,38	2,38	30,95
Střední	21,43	0	14,29
Zadní	23,81	2,38	9,52

Závěry

- Neslovanské IE jazyky kupodivu podporují rozdělení na alveoláry a palatály.
- Přední V jsou opět nejvíce preferované u palatál.
- Nepodporují hypotézu MacNeilage a Davisové o preferencích VC.

Preferované VC kombinace (ne-IE jazyky, n = 20)

A1	Labiály	Alveoláry	Palatály	Veláry
Přední	15	20	35	15
Střední	30	10	30	40
Zadní	40	5	25	15

B1	Labiály	Koronály	Veláry
Přední	15	10	15
Střední	30	0	40
Zadní	40	0	15

Závěry

- Ne-IE jazyky také podporují rozdělení na alveoláry a palatály.
- Přední V jsou opět nejvíce preferované u palatál.
- Nepodporují hypotézu MacNeilage a Davisové (viz ale koronály).

Preferované VC kombinace (všechny jazyky, n = 80)

A1	Labiály	Alveoláry	Palatály	Veláry
Přední	6,25	5	33,75	20
Střední	21,25	3,75	18,75	21,25
Zadní	26,25	3,75	21,25	20

B1	Labiály	Koronály	Veláry
Přední	6,25	3,75	20
Střední	21,25	0	21,25
Zadní	26,25	1,25	20

Celkové závěry

- Některé preference VC kombinací v jazycích světa existují, ale jsou málo výrazné.
- Hypotéza MacNeilage a Davisové o preferenci VC kombinací se nepotvrzuje.
- Koronály je vhodné rozdělit na alveoláry a palatály.